

TROĻI UN CILVĒKI ZIEMEĻVALSTU BIBLIOTĒKU NEDĒĻAS „KRĒSLAS STUNDĀ”

„Kā troļi sauc, tā troļis klāt”. Līdzīgi latviešu parunai par velnu, skandināvu tautām ir savs izteiciens. Arī šogad Ulbrokas bibliotēka pierēģistrējās „Krēslas stundai”. Kopumā šim un „Rīta stundas” pasākumam pierēģistrējušies 325 Latvijas bibliotēkas. Šogad līderes šo pasākumu organizēšanas ziņā ir Lietuvas bibliotēkas, kam seko Zviedrija un Latvija – godpilnajā trešajā vietā.

Bieži, arī šogad pasākuma norise iekrita Mārtiņdienā. Te jāpiemin, ka arīžan citās Ziemeļvalstīs šī ir svinama diena. Zviedriem tā ir Mårtensafton, dāņiem – Mortensdag, somiem – Mårtinpäivä, igauņiem – Martinpäev. Un tāpat kā mums, 10. novembrī beidzas veļu laiks. Aizsākot troļļu tēmu – Viduslaikos ar troļļiem apzīmēja veļus.

Kopā ar pasākuma apmeklētājiem iepazīnām troļļu tikumus un netikumus, izmantojot prezentāciju, kas veidota pēc kādas tīmekļa lietotājas informācijas. Papildinot prezentāciju, jāsaka, ka troļļi ir, ne tikai lieli un neglīti, bet arī bailīgi un dumji, līdzīgi latviešu velnam. Tie dzīvo kalnos, alās un biezos mežos. Tiem ir četri pirksti. Troļļi iet bojā gaismas ietekmē vai arī pārkmeņojoties. Cilvēkiem, jo īpaši kristiešiem, nav vēlams ar tiem tikties, vēl jo vairāk tāpēc, ka 1276. gadā Ziemeļvalstīs ir izdots karaļa rīkojums, ka ar troļļiem nedrīkst saistīties. Ieskatu „troļļu kultūrā” mums sniedza sociālajā tīklā Instagram iesūtīto troļļu attēli.

Troļļi parādās grāmatās „Pērs Gints”, „Hobits”, „Notikumi pie ūdeņiem”, bet šogad pie mūsu klausītājiem nokļuva Stēfana Spjuņa darba „Stallo” fragmenti. Lai noķertu autora radīto noskaņu noskatījāties divus tīmekļa vietnes Youtube videofragmentus - <https://www.youtube.com/watch?v=QbC2GuBpHZg> un https://www.youtube.com/watch?v=z_b1N_W2sYYc.

Trolli un cilveki ziemelvalstu bibliotēkas nedēļas Kreslas stunda-bilde1ml.jpg Sāmu folklorā Stallo (saukts arī par Stallu un Stalo) ir liels, cilvēkveidīgs radījums, kuram tīk ēst cilvēkus. Bet Stallo (arī daudzskaitlī), tāpat kā jebkuri troļļi, ir neveikli un muļķīgi, tādejādi cilvēki parasti ņem virsroku. Stallo ir arī daudzu pasaku varonis. Stēfana Spjuņa romāns „Stallo” zviedru valodā pirmoreiz izdots 2012. gadā un uz tā vāka redzama ziemeļblāzma. Šī gada „Krēslas stundas” fragmentus no darba „Stallo” mums lasīja priekšā bibliotēkas domubiedrenes Vija Neimane un Tatjana Vilciņa. Paldies viņām par izjusto lasījumu! Šķiet, ikviens šoreiz sekoja līdz spraigajiem notikumiem un trolliskajam aprakstam šajā darbā.

Jāatzīmē, ka troļļu dzīvesveids un izdarības parādās arī bibliotēkā esošajos darbos – Selmas Lāgerlēvas grāmatas „Liljekrūnas dzimtene. Troļļi un cilvēki” nodaļā „Apmainītais bērns”, Siselas Bēe un Petera Madsena „troļļu” grāmatu sērijā, kā arī igauņu autora Eno Rauda „Naksitrallīšos”. Bet vairāk par troļļiem folklorā varam lasīt Neila Filipa grāmatā „Pasaules tautu pasakas”. Te ir gan ilustrācija, gan pasaka „Kā Pelnrušķis sacentās ar trolli.”

Tālāk pievēršāties troļļu attēlojumam norvēģu pasakās – „Par pelnrušķi, kas nozaga trollim sudraba pīles, segu un zelta arfu”, „Trīs āzīši sprigainīši iet uz kalnu barībām baroties”, „Melnmelnais un baltbaltais”, „Tauku pods”, „Trīs māšas, kas bija zem kalna”, „Pupurītis”, „Zēns, kas pārvērtās par lauvu, ērgli un skudru”, „Pēra kungs”, „Tēvameita un mātesmeita”, „Atraitnes dēls”, „Dovres kaķis” un „Puisis un velns”.

Troļļi darbojas arī dāņu pasakās – „Labais zobens”, „izmuļķotais trollis”, „Hanss pie Viršukalna troļļa”, „Troļļu cīņa”, „Trollis un laiks”. Te minēts latviešiem tik pazīstamais velns – pasakā „Velna puisis” par puisī, kura iemīļotais teiciens ir „Pie velna”. Turpinot šo tēmu, pievēršāties troļļu radniekiem šeit Latvijā – raganām, rūķiem un velnam. Jāsaka, ka ragana sastopama tikai pasakā „Raganas apse”, bet rūķi Latvijā nedzīvo, tālab pievēršāms uzmanību velna nedarbiem. Apskatot bibliotēkas krājumā esošās grāmatas, tika atlasītas ap 60 pasakas par velnu. Dažas no tām tematiski atkārtojas, piemēram, „Akmens košana”, „Akmens saspiešana”, „Akmens spiešana”, vai – „Gudrais kalps”, „Gudrais puisis”, „Gudrais zemnieks”. Velna pasaku tematika vien ir atsevišķa zinātniskā darba vērtā.

Trolli un cilveki ziemelvalstu bibliotēkas nedēļas Kreslas stunda-bilde2 ml.jpg Turpinot velna tēmu, mana kolēģe leva bija sagatavojusi nelielu testu ar parunām, kur tukšās vietas bija jāaizpilda ar atbilstošu vārdu. Humora devu mēs ieguvām no pašām neparastākajām atbildēm, bet bija arī tādas, kuras, šķiet, zina ikviens, piemēram, „Kā velnu piemin, tā velns klāt” vai – „Iedod velnam mazo pirkstiņu, viņš tev paņems visu roku.” Paldies levai arī par neparastajām galda kartēm, kurās arī bija iemītinājušies mazi trollīši.

Paldies lasītājai, bibliotēkas pasākumu cītīgai apmeklētājai un ceļotājai Aina Krievlei, kura uz pasākumu bija paņēmusi līdz arī savu – mājas trollīti.

Paldies, arī bibliotēkas mazajiem apmeklētājiem, kuri vēl joprojām un ar prieku izkrāso lapas ar trollu ģimenes locekļiem.

Atsevišķs paldies visiem viesiem, kuri cītīgi apmeklēja Ziemeļvalstu bibliotēku nedēļas „Krēslas stundas” Stopiņu novada Ulbrokas bibliotēkā!

Stopiņu novada Ulbrokas bibliotēkas bibliotekāre Ieva Mūrniece

(27.11.2014.)